Ulkoministeriö
Utrikesministeriet
Oikeuspalvelu, OIK-10 Juha Rainne

VN/28533/2022
VN/28533/2022-UM-2

16.1.2023

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Ulkoministeriön asiantuntijalausunto talousvaliokunnalle (HE 307/2022 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt ulkoministeriön kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poikkeusolojen vakuutustakuusta annetun lain muuttamisesta (HE 307/2022 vp).

Hallituksen esitys laiksi poikkeusolojen vakuutustakuusta annetun lain muuttamisesta sisältää uuden 4 a §:n, joka koskee harkintaa Suomen kansainvälisen aseman perusteella. Ehdotetun säännöksen mukaan ”Sosiaali- ja terveysministeriö voi evätä poikkeusolojen vakuutustakuun perusteella tehtävän suorituksen, jos suorituksella olisi mahdollisia haitallisia vaikutuksia Suomen kansainväliseen asemaan valtioneuvoston päätöksessä määrätyin ehdoin.”

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että sosiaali- ja terveysministeriö voisi evätä vakuutustakuun perusteella tehtävän suorituksen esimerkiksi sillä perusteella, että vakuutustakuu liittyy toimintaan, joka on ristiriidassa sellaisten valtioiden asettamien pakotteiden kanssa, jotka eivät ole Suomea oikeudellisesti sitovia. Perustelujen mukaan kyseeseen voisi tulla tilanne, jossa vakuutustakuu rikkoisi jonkun EU:n ja Suomen kanssa samansuuntaiseen pakotepolitiikkaan osallistuvan kolmannen maan asettamia pakotteita.

Lisäksi hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että YK:n turvallisuusneuvoston ja EU:n pakotteiden kanssa ristiriidassa olevia vakuutustakuita ei voida myöntää.

Hallituksen esityksessä omaksuttua lähestymistapaa pakotteiden huomioon ottamiseksi voidaan pitää perusteltuna.

Koska YK:n turvallisuusneuvoston pakotteet velvoittavat Suomea ja Euroopan unionin neuvoston hyväksymät pakoteasetukset ovat Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta, näiden pakotteiden kanssa ristiriidassa olevia vakuutustakuita ei voida myöntää.

Kolmansien maiden pakotelainsäädännöllä ei ole Suomessa oikeudellisia vaikutuksia. Kolmansien maiden pakotteiden vaikutus Suomeen on tullut lähinnä sitä kautta, että yksittäiset yritykset tosiasiassa ovat ottaneet huomioon esimerkiksi Yhdysvaltojen pakotteet muun muassa omien Yhdysvaltojen liiketoimintojensa suojelemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön esittämien huomioiden valossa kolmansien maiden pakotteet olisi kuitenkin tarpeen tietyissä tapauksissa ottaa huomioon päätettäessä vakuutustakuun perusteella tehtävästä suorituksesta.

Edellä mainittu huomioiden perusteltuna voidaan pitää hallituksen esityksessä omaksuttua ratkaisua, jonka mukaan kolmansien maiden pakotelainsäädännön soveltamiseen ei laissa sitouduta ennalta. Sen sijaan kolmansien maiden pakotteet voidaan ottaa huomioon, kun tilannekohtaisesti arvioidaan mahdollisuutta evätä vakuutustakuun perusteella tehtävä suoritus, jos suorituksella olisi mahdollisia haitallisia vaikutuksia Suomen kansainväliseen asemaan.

Tiedoksi OIK-01, OIK-02, OIK-10, VSI-00, UMI-00